

Sadjarstvo

Spoštovani!

Imam 40 grmov leske, starih 10 let. Do sedaj še nisem imel omembe vrednega pridelka. Plodovi so redki, večinoma so črni in predčasno odpadejo, ostali so preluknjani od lešnikarja. Nekaj sem škropil, vendar uspeha ni bilo. Vsak mi svetuje po svoje. Prosim vas za nasvet oz. za program zaščite leske za celo leto. Prosil bi tudi za nasvet gnojenja. Za nasvete se vam že vnaprej prisrčno zahvaljujem.

Franc Prosič, Mačkovci

Leska začne roditi drugo, tretje leto po sajenju. Običajno v prvih letih izvajamo gojitveno rez, s katero oblikujemo krošnjo, zato v tem času še ne moremo računati na pridelek. V desetem letu, kolikor je star opisani nasad, pa bi leska že morala dati nekaj kg lešnikov. Količina pridelka je najbolj odvisna od sorte, gojitvene oblike in oskrbe nasada. Med sortami, ki jih razmnožujemo in sadimo v Sloveniji, je v nasadih še vedno najbolj zastopana **istrska dolgoplodna leska**. Oblikovana kot grm bi deset let po sajenju pri dobri oskrbi lahko rodila vsaj 5 kg celih lešnikov na grm. Pri gojenju v obliki drevesa je pridelek manjši za približno četrtino. Ker pa lesko na enojnem deblu sadimo bolj gosto kot grm, je kumulativni pridelek na površino podoben pri obeh gojitvenih oblikah.

Za slab pridelek v tej starosti je lahko krivo **neustrezno opravevanje**. Če imate v nasadu eno samo sorto, pridelek tudi v bodoče kljub dobri oskrbi ne bo bistveno večji. Leska namreč potrebuje cvetni prah druge sorte, da se dobro oprasi in kasneje oplodi ter do konca razvije plodove. Poleg

Nenadno sušenje mladih poganjkov je bakterijskega izvora.

glavne ali vodilne sorte v nasadu vedno potrebujemo še dva ali tri opraševalce. Razmerje med glavno in opraševalnimi sortami naj bo približno 85 % : 15 %. Opraševalci morajo biti enakomerno razporejeni v nasadu, tako da razdalja med njimi in glavno sorto ni večja od 20 m.

Da so lešniki črni, so navadno krive različne glive, kot npr. **monilija** (*Monillia fructigena*) in **siva gniloba** (*Botrytis cinerea*), ki pa niso primarne povzročiteljice propadanja lešnikov. Navadno se naselijo na lešnike, ki jih je že prej napadel lešnikar (*Balaninus nucum*) in so bolj izrazite v vlažnih letih. Zato je zaščita leske pred lešnikarjem najpomembnejši ukrep. Trenutno v Sloveniji ni uradno registriranega pripravka proti lešnikarju, mesuro WP-50, ki je bil zelo učinkovit, pa ni več v proizvodnji. Pomagamo si lahko samo z mehanskim zatiranjem ličink lešnikarja, ki se čez zimo zarijejo v tla do globine 10 - 20 cm. Če tla pod grmi oz. drevesi zgodaj spomladi (marec, april) plitvo prekoplamo, bomo škodljivca vsaj delno pregnali iz nasada.

Lešniki lahko počrnijo tudi zaradi napada bakterije *Xanthomonas arboricola* pv. *coryli*, zaradi katere lahko propadejo tudi listi, brsti, mladi poganjki ali celo veje. Vir bolezni je največkrat okužen sadilni material, prenaša pa se preko ran in s cvetnim prahom. Zlasti nevarna je v deževnih jesenih in pomladih. Če poleg črnih lešnikov najdemo v nasadu tudi brste, ki spomladi porjavijo in ne odženejo, ovenele vršičke mladik ali razpokano lubje rakastega izgleda na olesenelih poganjkih, lesko dva- do trikrat letno poškopimo z bakrenim pripravkom. Dovoljena je uporaba pripravka champion WP-50 v 0,25 odstotni koncentraciji. Rastline temeljito omočimo jeseni, ko odpade tričetr listja, in spomladi, ko leska zeleni. Če je pomlad zelo deževna, škropljenje ponovimo.

Neustrezna prehrana tudi posredno vpliva na razvoj plodov. Za normalno rast in rodnost potrebuje leska v tleh 20 - 25 mg dostopnega kalija, 12 - 15 mg fosforja in 10 - 13 mg magnezija na 100 g tal. Če se

Nasad leske

glavna hranila pojavljajo v drugačnem razmerju, lahko pride med njimi do antagonističnega delovanja. Tako bo kalij v presežku oviral sprejem fosforja, kalcija, magnezija in bora; preveč fosforja bo otežilo sprejem kalija, kalcija, cinka, železa in bakra; presežek magnezija pa bo blokiral sprejem kalija in kalcija. Zelo pomembno je tudi dognojevanje s cinkom in borom, ki sta nujna za dobro poletno diferenciacijo cvetov in spomladanski razvoj plodov od opravitve pozimi do oploditve konec junija.

Priporočila za gnojenje običajno izdelamo na osnovi predhodne analize tal. Za vsakoletno gnojenje pa upoštevamo, da odrasla leska na srednje težkih humusnih tleh zahteva na hektar 50 kg dušika, 15 kg fosforja, 25 kg kalija in 10 kg magnezija. Za vsako tono pridelka se porabi še 14 kg dušika, 4 kg fosforja, 8 kg kalija in 1,8 kg magnezija na hektar. Z dušikom gnojimo zgodaj spomladi in vse do konca junija ter ponovno pozno jeseni. Kombinirana mineralna gnojila s kalijem, fosforjem in magnezijem potrosimo pozimi, od odpada listja do zgodnje pomladi. Pozimi tudi apnimo, če je pH tal nižji od 6,5. Cink in bor dodamo foliarno, v dveh do treh terminih - od aprila do konca junija. Letni vnos cinka znaša 2,5 kg/ha, bora pa 1,2 kg/ha.

V nasadu leske tudi ne pozabimo na rez. Krošnjo ne sme biti pregosta. Z rezjo skrbimo, da ima največ štiri do pet ogrodnih vej in da so vsi deli krošnje dobro osvetljeni. V rodnem nasadu vsako leto izrezujemo koreninske izrastke (lahko jih tudi uničimo s herbicidom) ter bujne poganjke, ki rastejo v sredino krošnje. Če nekje po petnajstem letu starosti opazimo, da se pridelek začneja iz leta v leto zmanjševati, je potrebno pomlaje-

Ko leska ozeleni, jo prvič poškrpimo s pripravkom champion WP 50 proti bakterijskim boleznim.

vanje. Opravimo ga tako, da pri osnovi izrežemo eno izmed ogrodnih vej v krošnji. S

tem zmanjšamo skupno število ogrodnih vej na hektar. Še boljše je, če pomlajevanje opravimo postopoma. Prvo leto prikrajšamo polovico ogrodnih vej na višini 1 - 1,5 m. Drugo polovico ogrodnih vej v krošnji pa prikrajšamo čez dve do tri leta, da s posegom ne izgubimo preveč pridelka naenkrat. Pri pomladitveni rezi pazimo, da imajo novi poganjki, ki zrastejo na prikrajšanih nosilcih, dovolj svetlobe, sicer se bodo po enem ali dveh letih posušili. Najbolj rigorozen ukrep pomlajevanja je krčenje vsake druge vrste v nasadu ali vsake druge rastline v vrsti. V poštev pride, če je nasad posajen pregosto in so krošnje zanemarjene do te mere, da se rodni poganjki razvijajo le še na vrhu krošenj. ■

*Dr. Anita Solar, BF,
Raziskovalno polje za lupinarje Maribor*

Na pomlajeni ogrodni veji pustimo dva do tri nove poganjke, ki bodo nadomestili stare, izrojene.

(nadaljevanje s strani 7)

z zimsko rezjo, z rezjo ob cvetenju ali kasneje, manjši vpliv pa pripisujemo posrednim tehnološkim ukrepom, tj. vzgojni obliki drevesa, gnojenju, zaščiti rastlin ... O vseh teh dejavnikih in njihovih vplivih na cvetenje ter rodnost bi se dalo na široko razpravljati. Velja pravilo, da je pomembna predvsem uravnoteženost med rastjo in rodnostjo, na kar lahko vplivamo s primerno rezjo, gnojenjem ali vzgojno obliko drevesa. Takšno uravnoteženo drevo daje osnovo za dobro formiranje cvetnega brstja. Sadjar si

(naj) želi vsakoletnega dobrega cvetenja dreves in dobre oplodnje, kajti kasneje mora v vsakem primeru intervenirati s sredstvi za kemično redčenje plodičev jabolane, četudi bi v sadovnjaku resnično preobilno nastavila le npr. polovica dreves.

V preglednici 4 navajam tiste dejavnike, ki vplivajo na stopnjo odpadanja plodičev, potem ko smo nanесли sredstvo za kemično redčenje. Žal se bomo tudi v letošnjem letu morali spopasti s problemom nedostopnosti sredstev. Trenutno je na spisku dovoljenih

sredstev le amid-thin (aktivna snov je NAD), ni pa na voljo sredstev na osnovi NAA, BA ali etefona, ki se aplicirajo v kasnejši fazi razvoja plodov in so za uspešno redčenje plodičev jabolane nujno potrebna. S strani kmetijske zbornice je na kmetijsko ministrstvo že odšla pobuda za začasno dovoljenje omenjenih pripravkov za letoš-njo uporabo, drugo leto pa naj bi jih po novem zakonu o FFS tudi lažje registrirali. V primeru, da pripravke dobimo že letos, bomo o njihovi uporabi tudi kaj napisali. ■

Tripsi ali resarji na plodovih nektarin

Tripsi ali resarji (Thrips spp) povzročajo poškodbe le na plodičih nektarin, ki niso zaščiteni z dlačicami kot plodiči breskev. Na poškodovanih mestih se plodovi ne debelijo več v normalnih okvirih, so deformirani in izgubijo tržno vrednost. Škropljenje proti omenjenemu škodljivcu lahko opravimo tik pred cvetenjem (v fazi rdečega balona) ali po cvetenju, ko odpadejo vsi cvetni listi. Uporabljeni registrirani pripravki delujejo tudi na listne uši. Pri škropljenju proti tripsom moramo še posebej paziti na varstvo čebel in pred škropljenjem odstraniti vso cvetočo podrast in v skladu z zakonom o ukrepu obvestiti čebelarje. Besedilo in slika: Ivan Žežlina.